

felsorolja híveinek családneveit. E nevek között olyanokat is találtunk, melyek azonosak a hazai örmények neveivel. Apáink több ideig laktak Krimben; ők kiköltöztek, de néhány család ott maradt. Innen ered a név-azonosság a beköltözött hazai és az ott maradt örmény családok közt. Érdekesnek találtuk az azonos neveket folyóiratunkban is közölni: Gádárine **Ávediszeán**, Hovhánnesz **Karáján** (káró török szó = fekete. E család Örményországban **Szévján** nevet visel; a régi Moldova-Oláhorországban Szévján örmény nevét szó szerint **Nyegrutz**-ra fordította; a Nyegrutz család egyik ága a hazában nevét **Feketé**-re magyarosította). Hovszep **Dsermágián**. (Dsermág örmény szó = fehér. A Dsermágok hazánkban **Fehér**-ek.) Gárábéd **Málíján**. Krikor **Márkarián** (hazánkban: **Markovich**. Az örmény ián, ján, eán családnévképző = a szláv vich és magyar fi-vel.) Hovhánnesz **Nerszeszián**, Márdirosz Sáhincán. Chácshérész **Dserácheán** (dserách, dsirách örmény szó = gyertya. A Dserách-ok hazánkban **Gyertyánffy**-ak). Meszrov **Számuelián**. Thákuhi (Regina) **Száhágián**. E család hazánkban Izsáki, Izai nevet visel. A Szánág szóból lett a Gajzágó és Izzekutz családnév is.*****

Wertán Zsolt

Otthonról haza

Barangolás Erdélyben 2002 - befejező rész

Nagyszeben kicsiny főtere. Sarokbástya. Összesen 5 bástya maradt meg. A vízakna-i vereség után Bem apó Püskinél győzött és ügyes huszárvágással Szebent is bevette. Petőfi 2 napot töltött itt.

A nagyszebeni csata híres körképét most a körképek helyreállításában nagy tapasztalatú, neves lengyel művészcsapat restaurálja Lengyelhonban. Itt született Borsos Miklós.

Marosszentimrét (Sántimbru) látjuk. Az ortodox templomok között van egy jobbformájú is, azt Hunyadi János újította meg. Mezid bej szpáhi lovassággal a marosszentimrei csatában Lépes György gyulafehérvári püspök hadát meglepte, és a püspököt 1442 március 18-án kivégezték. (Ez az a Lépes György, akinek kegyetlen harácsolása nagyrészt hozzájárult az 1437-es Budai Nagy Antal-féle felkelés kirobbanásához. Hunyadi János is a vesztes csata részese volt, ám négy nappal később, 22-én Gyulafehérvár közelében legyőzte Mezid béget - a szerk.) A hadizsákmányból Hunyadi a gyulafehérvári Székesegyház homlokzatát kijavíttatta és rendbe tette az említett marosszentimrei templomot.

Marosszentimrei letérő. **Vajasd** (Oiejdea), gáborcigányok. Talán ők voltak a honfoglaláskor Árpád hadseregének fegyverkovácsai. Mindnyájan adventisták.

A Maros völgyében visz minket északnak Béla bácsi. **Tövis** (Teius), Hunyadi János szintén Hunyadi János nevű öccse az említett tusakodásokban itt esett el. Emlékére emeltette 1449-ben Hunyadi a kolostortemplomot: ANNO DOMINI MCCCCXXXVIII JOHANNES DE HUNPAD REGNI HUNGARIAE GUBERNÁTOR. A templom a magyar alapítású pálos rend czésztóchovai kolostorától, a Jasna Górától egy Fekete Mária kegyképet kapott. A Hunyadi testvérek és a dicstelenül lefejezett Hunyadi László művészien faragott, de immár üres vörös márvány szarkofágja a gyulafehérvári székesegyházban látható.

Déván is erősíti a magyar tudatot egy meleg fényű fáklya; Bójte Csaba ferences atya, aki 360, korábban éhező magyar és román árvát nevel a marosparti kolostorban és magyarul tanítja őket. Amit lehet, mindent megszerez nekik.

Egy történet: 20 gyermekkel elment a polgármesterhez azzal, hogy kellene egy játszótér.

- Az nincs.

- Jó, akkor mi itt fogunk magánál játszani és holnap is ide jövünk!

Nos, a polgármester addig-addig vakarta a fejét, míg valamit mégiscsak kitalált. . . Nagyenyed után **Felvincre** (Vin-ul desus) érünk. A település az aranyosszéki székelyek központja volt. **Marosújváron** híres sóbánya, valamint Solvay-féle szódagyár működött, de az elmúlt évtizedekben a Maros vize elöntötte. Most a bánya sós vizét hozzák fel és szódagyártáshoz hasznosítják.

A Mezőségen futunk. Martos Ferencné, Cilu lány hangjára leszünk figyelmesek. Vass Albert: „Üzenet haza”, majd Prohászka Ottokár: „Kő az úton”, még a lelkünk is felüdül. A szemhatáron a tordai hasadék látszik.

Torda előtt a 75-ös útra térünk, az Aranyos völgyébe. **Sinfalva** (Cornesti). Dombján magas, lóréses fallal védett ősi templom, valaha erősségnek számított. Helyén ma különleges kőpillérekkel bíró, alacsony kerítésű és kisebb méretben újraépített barokk katolikus templom áll. Egykor a katolikusok az unitáriusoktól visszaigényelték, mondván, tíz aranyosszéki templomot vettek el tőlük az unitárius hívek. A környékről összesereglett unitáriusok viszont egy éjjel meglepetésszerűen „visszafoglalták”, azután a hatóság nyomására mégiscsak építettek maguknak egyet. Erdélyben 70 000 unitárius hívő él, püspökük Kolozsvárott székel. (Az unitáriusok tagadják a Szentháromságot; nem tanítják Jézus természetfölötti származását, hanem hangsúlyozzák, hogy benne a legtökéletesebb embert ismerjük, aki bizonyította, hogy az ember legyőzheti a testet, mert Isten lelke munkálkodott benne - a szerk.)

Fás, cserjés, szépséges szorosban visz az út, ez a várfalvi szoros. Mócvidék. Még megvan a Tordától Abrudbányáig vezető, elgyomosodott keskenyvasúti vágány, de a lakosság és a turisták számára oly fontos vonat sajnos, nem jár. Az Aranyos hídján át balra kerülünk egyet a Torockó völgyébe. Borrév román falu. Fölöttünk mészkőhegyek. Az egész Torockói hegyvidék kristályos mészkőből áll. Az ortodox kolostornál, a folyócska melletti szemetes parkolónál kiszállunk. Aombok között felfelé hatalmasodó Székelykő látványában gyönyörködünk. Szép úton, gyönyörű, váltakozó tájakon **Torockóig** megyünk és körbesétálunk: Torockó és a szemközti meredő Székelykő látványával nem lehet betelni. Csontosné, Alexa fényképezőkedve itt sem tud alábbhagyni. Szívből köszönjük a rendelkezésre bocsátott fotókat.

Ismét az Aranyos völgyében járunk. Kecskenyáj, „szegény ember tehene”. A kis bivaly neve: bivalybocs. A Jára völgyében szép, sziklás szoros. Balra előttünk a gyalui havasok, lábuknál a kalotaszegi falvak. **Járabánya** (Báisoara), református, katolikus és unitárius templom. Magyar falu, de a vasbányába sok román munkást hoztak. **Magyarléta**: (Liteni - közvetlenül Trianon után még Lita ungereascá volt a neve - a szerk.) a hegyek kopaszak, a völgyekben mezőgazdasági művelés, legeltetés folyik, vagy bozótosok terjeszkednek. **Tordaszentlászló**, egyik a tizenhét Szentlászló nevet viselő falu közül. Vidáman vacsorázunk Csányi Éva hangulatos fogadójában. Utolsó nap. **Magyarfenes**. Előttünk egy lovaskocsi ballag, de a kocsis hiányzik a bakról. Gyuri bácsi megjegyzi: „félautomata szekér”, majd az örményeknek és nem örményeknek szentlászlópénzeket oszt emlékebe. **Magyarlónától** teraszos művelésű szántóföldek húzódnak a tájon. Áthaladunk a Pányiki hágón. **Gyalu**. Itt egyesül a Hidegszamos a Melegszamossal (persze, mindkettő vize hideg).

A Sebeskőrös forrása. **Kőrösfő**, a legismertebb kalotaszegi falu. Szépséges templomának tornyából jó kilátás nyílik a tájra, a Vigyázóra és a Kalotaszegi havasokra. **Sárvásár** (Sáula) után balra, Nyáraszón írta Visky Dániel „A Kalota partján” című költeményét.

A köd miatt az 1848 méter magas Vigyázó csúcs látványától elesünk.

A Királyhágót jócskán elhagyva, Kőröstopánál (Topa de Cris) balra letérünk. **Rév** (Vada Crisului), Zichy barlang, amelyet Czárán Gyula tárt fel. Az Erdélyi Középhegységben (főleg a Bihar hegységben) 2000 barlang van. A falu szélén Hasas Péter családjával „vászonedényeket” készít. A helyi világos agyagot nem szokták, vagy csak ritkán díszítik színes mázzal. Kiegetve

drapp, krémszínű, vagy halványzöld, vékony falú, csengő hangú. A nagymama mellett, legényke fia is, de különösen annak húgocskája igen aktív a kiszolgálásban, csomagolásban, „ha pénzt érez, csak úgy barnul a szeme tőle”. Gyuri bácsi biztatja Hasas urat további tevékenységre, mert egy autóbusznyi érdeklődővel hamarosan újra érkeznek. Megemlíti, hogy a földútra kiállított „Petra Hasas” táblát már nyugodtan magyarosíthatná.

Örvénd (Urvind), vízlépcsők áram termelésre.

Nagyvárad. Püspökfürdőről a Pece vezeti a hévizet a Kőrösbe. Annak idején a nagyvárad-i várakba is bevezették, emiatt sose fagyott be, gyalogsággal nem lehetett ostromolni.

Egész Európából hoztak telepeseket és a székesegyház 32 év alatt felépítették. Hatalmas szentélyének híres „zöld ablakaiban” Szent Erzsébet és Szent László alakja.

A török elől Győrbe menekítették a Szent László ereklyét. A herma ma is ott látható, mert amikor a vész elmúltával a megállapodás szerint visszakérték, az egyházi hatóságok vonakodtak. A viták végén egy kis szilánkot az ereklyéből letörtek, amit a remekbe készült, új nagyvárad-i ereklyetartóba helyeztek.

Szent László Erdély és a végek patrónusa, védőszentje lett. Nem véletlenül festették mondájának részleteit főleg az erdélyi templomok falaira. Hatalmas, súlyos csatabárdja épen megmaradt, ezt tartja a Székesegyházban látható dombormű a kezében. A legenda szerint lova neve Szög volt. (Megtudtuk, milyen fontos, hogy a szög a patkóból el ne vesszen, mert a patkó is, de a ló is igen értékes. . .)

Szacs vay szobor a Pece-parti parkban. Az 1848-as országgyűlés jegyzője: szacs vay és esztelneki Szacs vay Imre az országgyűlés által megszavazott trónfosztást, mint jegyző, hivatalból kézjegyével ellátta, ezért a Habsburgoktól halálbüntetést kapott. Szobra talapzatára ezért vésték: „Egy tollvonás volt a bűne”.

Ady Endrével záródik a 2002-es „honismereti műhely” érdemi tevékenysége. A Kiss Stúdióban élvezzük Kiss Törék Ildikó és Varga Vilmos Ady verseiből összeállított, ragyogó műsorát. Ők mindig felteszik zarándoklásunk programjaira a koronát.

Hálásan köszönjük nekik és mindenkinek, aki egy héten át ismereteket adott, vagy frissített, és mindent gördülékenyen megszervezett! . . .

Erdélyi örmény közmondás

Eljött, elmúlt; de helye nem maradt üresen.

Egile, kénáczile, pájcz diéghé cshi ménáczchi báráb.

Még egyszer: örmény táncok Budapesten

A szegedi EÖGYKE-klub elnökszonya, dr. Tóth Rózsa odaadó szervezésének köszönhetően 2003. március 28-án megtekinthettük a Magyarországon vendégszereplő örmény néptánc-csoportok, az Amaras, Gisane és Pundzs bemutatkozását. Az együttest elkísérte Kövér László, a Szegedi Örmény Önkormányzat elnöke és Hatvani Zoltán képviselő. A gálaműsort a Csepeli Munkásotthonban rendezték.

Örményország nagykövete, Dzsivan R. Tabibian úr, Csepel polgármestere, Tóth Mihály és Szárkiszján Ádám, az Országos Örmény Önkormányzat alelnöke nyitotta meg.

Mindhárman egyetértettek abban, hogy a kapcsolatokat ápolni, bővíteni kell, nemcsak